

ZPŮSOB DOPLŇOVÁNÍ ARMÁDY ZA SOUDOBÝCH PODMÍNEK VEDENÍ VÁLKY A ORGANISACE ZÁLOŽNÍCH VÝCVIKOVÝCH ÚTVARŮ

Major Petr Hlavatý, kapitán Jindřich Průša

(Pckračování)

III. ZDROJ, MOŽNOSTI A NEJVÝHODNĚJŠÍ ZPŮSOB DOPLŇOVÁNÍ VOJSK

V předešlé stati byla rozebrána většina otázek, které mají přímý vliv na doplňování vojsk osobami. Vytvoříme-li z těchto úvah celkový závěr, vidíme, že zatím co zdroj doplňování zůstává prakticky nezměněn, požadavky na doplňování se naopak neustále zvyšují při současném zhoršování podmínek potřebných k plnění úkolů zápolí. V první světové válce utrpěly ztráty na živé síle jen bojující armády, kdežto ztráty na obyvatelstvu téměř nebyly. Způsob vedení války vzhledem k používaným bojovým prostředkům nedělal zvláštní těžkosti, pokud jde o doplňování vojsk osobami. Proto nemusel být kladen takový důraz na doplňování vojsk. Poměrně pomalý spád válečné činnosti, dostatek obyvatelstva a téměř klid v zápolí vytvářely nejpriznivější podmínky pro výcvik záloh nejen k doplňování ztrát, ale i k postavení celých útvarů.

Situace v druhé světové válce se v tomto směru již podstatně změnila. Zmobilisování velkého počtu osob, i jejich zvýšené ztráty, způsobené účinnějšími a dokonalejšími bojovými prostředky, a rychlý spád operací měly za následek především podstatně vyšší a nepřetržité odčerpávání pracovních sil z národního hospodářství. Kromě toho nám výsledky druhé světové války dokazují, že celkové ztráty v zápolí na civilním obyvatelstvu, vzhledem ke způsobu vedení války, při použití nových bojových prostředků a vlivem politické a rasové persekuce byly dokonce o něco větší než u bojujících armád.

Tu však je nutné si uvědomit, že za druhé světové války nebylo ještě kromě letectva použito ve velkém měřítku nových bojových prostředků, které způsobovaly maximální ztráty civilnímu obyvatelstvu v zápolí.

Při posuzování otázky doplňování z hlediska soudobých názorů na způsob vedení války a na možnosti použití zbraní hromadného ničení se situace a dosavadní praxe od základu mění. Nové bojové prostředky, zejména možnost použití zbraní hromadného ničení, způsobí bojujícím armádám daleko větší ztráty, než jsme dosud poznali.

Podle dosavadních zkušeností je možno počítat, že ztráty budou několikrát větší než v poslední válce. Již tato skutečnost v zásadě mění situaci. Dalším problémem je ta okolnost, že při použití zbraní hromadného ničení nutno počítat s vyřazením celých jednotek i útvarů najednou. S tímto problémem se budeme podle nynějších názorů na způsob vedení války setkávat běžně.

V poslední válce byly rovněž případy, že byly vyřazeny dokonce celé jednotky i útvary. Tyto případy však byly ojedinělé, po případě vyřazení nastalo za podstatně delší dobu. Nyní budeme muset naopak počítat i s tím, že bude třeba provést rychlé vystřídání těch jednotek nebo i celých útvarů,

kteří již překročily bezpečnostní hranici radioaktivního zamoření. Dalšími změnami bude rovněž podstatně větší rychlost a především nepřetržitost válečných akcí, což se projeví na množství ztrát.

V zásadě je možno říci, že tyto operační změny neúměrně zhoršují možnosti i způsoby doplňování vojsk.

Použití zbraní hromadného ničení a dalších nových bojových prostředků, zejména pak řízených střel a mezikontinentálních balistických střel, bude pravděpodobně od základu měnit nebo bude mít alespoň podstatný vliv na činnost a možnosti zápolí. Už sama skutečnost, že od zápolí bude požadováno produkovat čím dál větší počet záloh, vzhledem k pravděpodobným zvětšeným ztrátám u bojujících armád, bude mít nepříznivý vliv na plnění úkolů zápolí v období válečného stavu. Zmobilisování válečných armád a přechod téměř veškerého národního hospodářství na válečnou výrobu vyžaduje všech sil celého státu. Třebaže většina úkolů je již v míru zabezpečována vytvořením záloh všech druhů, bude válečná ekonomika vyžadovat velikého úsilí celé naší socialistické společnosti. Bojující armády budou ke své činnosti neustále potřebovat munici, nové zbraně a jiný válečný materiál. Tento materiálový požadavek bude nutit stále zvyšovat výrobu v zápolí i při zmobilisované velké části obyvatel. Je pochopitelné, že tato okolnost nám bude rovněž nepříznivě působit na možnosti doplňování vojsk.

K těmto nepříznivým a značně ztěžujícím vlivům je třeba ještě přičíst činnost nepřítele na zápolí. Kromě náletů letectva, které byly v poslední válce, přibývají údery řízených střel, které mohou být s náplní běžně používaných trhavin anebo s atomovou náplní. Účinky budou podstatně větší, s jakými v poslední válce nebylo třeba počítat. Rovněž nepříznivě bude působit na činnost zápolí i možnost zasažení kteréhokoli prostoru uvedenými zbraněmi. To prakticky znamená, že veškerá činnost zápolí bude muset být prováděna i za stále bojové činnosti nepřítele, což bude velmi obtížné.

V zásadě jsme si ukázali hlavní problémy, s kterými musíme při posuzování otázky doplňování počítat, abychom mohli objektivně přistoupit k řešení nejvýhodnějšího způsobu doplňování vojsk. Poukázali jsme na vlivy, které budou v podstatě nepříznivě působit na činnost, a plnění funkce zápolí v období válečného stavu. Ještě nikdy předtím nebyla naše vlast tak zabezpečena a připravena bránit své území a vymoženosti lidu jako dnes. Naše armáda je armádou nového typu. Je složena z důstojníků, poddůstojníků i mužstva nemajících třídních rozporů, stmelенých pod vedením jedné strany dělníků a rolníků — Komunistické strany Československa. Avšak ani mezi zápolím a bojující armádou nejsou rozpory. Zápolí bude tvořit jednotlý celek, zabezpečující bojující armády vším potřebným. To nám umožňuje naše společenské zřízení, kde KSČ jako vedoucí a řídicí síla ve státě vede lid ke spolupráci všech složek národní fronty k socialismu. S touto skutečností jsme nemohli dosud nikdy počítat. Naproti tomu kapitalistické zřízení nemůže na zápolí v takové míře spoléhat. To je faktor mající příznivý vliv na zdroj doplňování a dávající záruku, že při správném řešení otázky z hlediska potřeb armády do značné míry vyváží těžkosti, které nastanou použitím zbraní hromadného ničení.

Abychom si mohli ujasnit/ doplňování vojsk za války, musíme si předběžně rozdělit zdroj doplňování (tj. veškeré obyvatelstvo v zápolí, které zůstalo po zmobilisování válečné armády) z hlediska potřeb armády.

1. Na osoby, které sice vojenský výcvik mají, ale nebyly dosud povolány k postavení válečné armády proto, že jich ještě nebylo třeba, nebo jsou zproštěny pro potřebu národního hospodářství. Tuto skupinu je třeba dále rozdělit do dvou kategorií, a to

a) na osoby, které nebude třeba při povolání do bojující armády přecvičovat, protože absolvovaly výcvik v soudobých podmínkách, a

b) na osoby mající vojenský výcvik, který však již plně neodpovídá způsobu vedení boje za soudobého stavu bojové techniky. Tyto osoby bude nutno nejdříve přecvičit a teprve pak jich bude možno použít pro potřebu bojujících armád.

2. Dále na osoby, které nemají vojenský výcvik z jakýchkoli důvodů, např. pro svůj mladý věk, nebo naopak osoby s vysokým věkem, nezpůsobilé již vykonávat vojenskou službu v poli, jakož i ženy.

Takto uvedené rozdělení obyvatelstva v zápolí ukazuje možnosti, které máme pro doplňování vojsk, a umožňuje vytvořit si názor na problémy, na něž je nutno se zaměřit při řešení této otázky.

V zásadě půjde o tyto formy doplňování vojsk:

a) P ř í m o

- půjde o osoby, které jsou uvedeny v odstavci 1 za a),
- dále to budou osoby, které sice nemají vojenský výcvik, ale jejichž původní zaměstnání je takového druhu, že nepotřebuje k výkonu vojenské služby v armádě žádný předběžný vojenský výcvik.

Tomuto způsobu doplňování bude třeba věnovat větší pozornost než dosud. Nutí nás k tomu potřeba rychlého doplňování vojsk, soustředění značného množství záloh pro doplňování a nakonec i požadavky nezbytně nutného počtu pracovních sil v zápolí. Lidského potenciálu musí být totiž maximálně využito buď ve válečné ekonomice nebo přímo na frontě.

b) P o p ř e c v i č e n í osob se zastaralým vojenským výcvikem. Tento způsob doplňování bude podle dosavadních zkušeností nejběžnější. Po této stránce můžeme však již v míru mnoho připravit tím, že budeme neustále přecvičovat i nejstarší ročníky podléhající branné povinnosti. U těchto osob bude pak doba výcviku poměrně krátká, asi 1 až 2 měsíce.

c) P o a b s o l v o v á n í základního vojenského výcviku osobami mladými, tj. branci. U této skupiny bude výcvik v zásadě odlišný od skupiny uvedené za b), neboť musí být prováděn od základu, kdežto u předešlé skupiny půjde jen o zdokonalení a obeznámení se s novými bojovými prostředky.

d) N á v r a t e m vyléčených osob z léčebných ústavů. Tyto osoby budou nastupovat ve většině případů přímo k bojujícím armádám nebo podle délky léčení a rázu zranění budou přecvičovány s osobami uvedenými za b).

Těchto osob je vhodné používat ve velké míře jako cvičitelů — vzhledem k jejich válečným zkušenostem — především u branců, aby přenášeli své bojové zkušenosti a uplatňovali je ve výcviku záloh.

e) Ž e n a m i

- jednak přímo jako osoby za a);
- po přecvičení a
- nakonec po absolvování základního vojenského výcviku.

Otázka doplňování válečné armády ženami je dnes mnohem aktuálnější, než tomu bylo v druhé světové válce, kdy ženy plnily dobře a odpovědně všechny bojové úkoly, které jim byly svěřeny. Socialistické společenské zřízení postavilo ženu na roveň muže a vidíme, že naše ženy v národním hospodářství plní úkoly stejně dobře na všech úsecích jako muži. Tato okolnost nám tedy dává i širší možnosti k uplatnění žen v armádě. Je proto třeba již v míru více zkoumat, na které funkce možno počítat se zařazením žen. Okolnosti nás k tomu nutí.

Pro dokonalejší ujasnění a představu celkového počtu potřebných záloh pro doplňování vojsk v soudobých podmínkách boje možno vycházet z tohoto konkrétního příkladu:

Jaké mohou být procentní teoretické nenávratné a zdravotnické ztráty u vševojskové armády u jednotlivých druhů vojsk v průběhu jednoho roku války, za předpokladu 4 útočných a 2 obranných armádních operací.

Vycházíme z pravděpodobných ztrát pěchoty tabulky T-9, 10 a 12 a přepočteme je na zadaný příklad. Uvažujeme při tom, že se z celkových zdravotnických ztrát ještě asi 20 % stane nenávratnými. Tím dostaneme:

T-16 PRAVDĚPODOBNĚ PROCENTO ZTRÁT U JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ VOJSK

Druh vojska	Procento ztrát	
	nenávratné	zdravotnické
Pěchota	81,33—88,95	97,23—127,73
Automobilní vojsko	44,73—48,92	53,48— 70,25
Spojovací vojsko	54,49—59,60	65,14— 85,58
Dělostřelectvo	54,49—59,60	65,14— 85,58
Tankové vojsko	70,76—77,39	84,59—111,13
Ženíjní vojsko	61,00—66,71	72,92— 95,80
Protiletadlové vojsko	69,13—75,61	82,65—108,57
Týl	44,73—48,92	53,48— 70,25
Zdravotnický personál	56,93—62,27	68,06— 89,41
Chemické vojsko	62,62—68,49	74,87— 98,35
Silniční vojsko	32,53—35,58	38,89— 51,09
Výsadkové vojsko	81,33—88,95	97,23—127,73
Letecký personál	40,67—44,48	48,61— 63,87

Ujasněním a rozбором všech otázek, které mají přímý nebo nepřímý vliv na doplňování, můžeme na základě požadavků bojujících armád přistoupit k rozboru způsobu doplňování. Podle potřeby bojujících armád bude třeba volit nejvýhodnější způsob a formu doplňování. Z provedeného rozboru docházíme k názoru, že způsob přípravy záloh a doplňování dosud běžně používaný plně neodpovídá soudobým požadavkům vedení moderní války. Již jen při povrchním zkoumání dosavadního systému je možno kon-

statovat, že není schopen nahradit tak veliké ztráty, jaké nastanou u bojujících armád. Lze říci, že tento způsob doplňování plně odpovídal požadavkům v druhé světové válce, kdy ztráty byly podstatně nižší, než předvídáme za současných podmínek. Je to proto, že ke ztrátám způsobeným zbraněmi konvenčními přibudou ztráty atomovými, chemickými a biologickými zbraněmi, takže celkové ztráty budou několikanásobně větší. Kromě vyřazení jednotlivých osob budeme muset počítat s vyřazením celých jednotek i útvarů najednou.

V této souvislosti bude vhodné rozebrat si dosavadní způsob doplňování. Současný způsob výcviku záloh určených k doplňování a stavění nových útvarů je v zásadě prováděn v záložních výcvikových útvarech. Tyto útvary jsou prostředkem ministerstva národní obrany a vojenských okruhů. Kromě těchto záložních výcvikových útvarů máme záložní výcvikové útvary armády, které základní vojenský výcvik neprovádějí, jsou určeny pro přednostní přecvičování a doplňování útvarů uvnitř armády. Po absolvování výcviku se nahrazují ztráty prostřednictvím záložních výcvikových pluků armády nebo přímo. Je to jeden z možných způsobů doplňování menších nebo větších ztrát po provedení armádní nebo frontové operace.

Tento způsob vzhledem k soudobým podmínkám vedení války a požadavkům armád již plně nevyhovuje. Byl výhodný pro nahrazování menších ztrát, méně však vyhovuje při potřebě rychlého doplňování vyřazených kompletních jednotek nebo útvarů. Je to především proto, že splnění tohoto požadavku znamená poměrně zdlouhavé organisování potřebných jednotek, které by v zásadě neměly staré kádry, čímž by jejich bojeschopnost byla do jisté míry narušena. Další nevýhoda tohoto způsobu přípravy záloh a doplňování se jeví v tom, že by si úplné zabezpečení ztrát bojujících armád v současných podmínkách vyžádalo organisování velkých organizačních celků. Z hlediska možného použití zbraní hromadného ničení jsou však právě veliké celky i v zápolí velmi zranitelné. Vyřazení takového celku by podstatně ohrozilo doplňování vojsk a jeho výcvik.

Dále by požadavek doplňování těchto útvarů vzhledem k požadovaným počtům různých odborností z velkého prostoru a vzdálenosti činil za současných podmínek vedení války značné obtíže. Výhodou tohoto systému je však potřeba poměrně malého počtu stálých kádrů — cvičitelů — a bojových prostředků. A právě otázka cvičitelů a potřeba bojových prostředků je dnes otázkou velmi vážnou. Z uvedených důvodů je nutno hledat jiný způsob zabezpečení nepřetržitého doplňování vojsk, který by lépe splňoval současně požadavky.

Jedním z možných řešení je přizpůsobit dosavadní systém novým požadavkům. To znamená v zásadě ponechat výcvik a přípravu záloh jako doposud. Po absolvování potřebného výcviku organisovat z vycvičených osob kompletní jednotky a útvary a ty mít jako zálohu k nahrazení vyřazených kompletních jednotek anebo je mít připraveny k zorganizování nových útvarů a svazků. Tím by prakticky záložní výcvikové útvary zůstaly a přibýly by k nim zálohy bojeschopných zkompletovaných jednotek a útvarů. Tímto opatřením je splněn požadavek doplňování nejen menších ztrát, ale i celými jednotkami a útvary. Nevýhodou tohoto způsobu však je skutečnost, že je zdlouhavý a vyžaduje většího počtu instruktorů, materiálu a bojových prostředků.

Na základě detailního rozboru potřeby jeví se jako další možnost doplňování řešit tuto otázku opačným způsobem.

Je přirozené, že ihned po zahájení války nastanou ztráty u bojujících armád a že ztráty budou vzhledem k možnosti použití zbraní hromadného ničení i dalších nových zbraní přímo také u záloh armády a na civilním obyvatelstvu. Proto je nutné hned v počátečním období války předvídat přípravu záloh k nahrazení těchto ztrát. Aby mohl být tento požadavek zabezpečen, bude třeba vycházet z možností, které máme. Lze předpokládat, že bude možno tyto ztráty nahradit přímo zálohami majícími soudobý výcvik. V dalším období války budou zdrojem doplňování ztrát přecvičené zálohy II. věkové třídy, které budou schopny nahradit ztráty po vyčerpání záloh I. věkové třídy. Přecvičení bude možno provádět v nynějších záložních výcvikových útvarech.

Tímto způsobem jsme schopni nahradit ztráty na počátku války. V dalším období války je nutno provádět výcvik záloh v kompletních jednotkách nebo útvarech, aby byla vytvořena možnost doplňovat individuálně i v celku.

Tento způsob výcviku nám umožňuje souběžně s narůstáním doby vedení války organisovat nové jednotky, útvary a dokonce i celé svazky. Při řešení doplňování tímto způsobem šlo by vlastně o organisování základů nové další armády z nejmladších ročníků, které dosud neabsolvovaly vojenský výcvik. Tento způsob by v zásadě zabezpečil vyřešení všech požadavků, které jsou za současných podmínek na doplňování kladeny. Řeší doplňování ihned v počátečním období války přecvičením záloh II. věkové třídy, doplňování kompletními jednotkami i organisování nových jednotek a útvarů.

Kromě toho dává možnost provádět výcvik z hlediska použití zbraní hromadného ničení rozptýleně na celém území. Podstatnou výhodou je možnost doplňovat takto různé útvary z blízkého okolí. Jako výhoda se dále jeví možnost použít vojsk v zápolí jako ochrany proti výsadečným akcím nepříteli, dále k odstraňování následků napadení zbraněmi hromadného ničení, jakož i pro další různé důležité a nepředvídané hospodářské úkoly.

Dalším možným řešením je provádění výcviku záloh v kompletních jednotkách a útvarech, organisovaných již v takové formaci, jak jich bude použito v boji. I tento způsob umožňuje doplňovat bojující armádu obojím způsobem, to znamená jak individuálně, tak především celými kompletními jednotkami. Útvary po zmobilisování by si vyčlenily kádry pro výcvik záloh. Pro nejbližší období války by doplňování bylo zabezpečeno rychlým přecvičením záloh starších ročníků; později by byli cvičeni i branci. Výhody jsou v zásadě obdobné jako u případu předchozího.

Jako nejvýhodnější způsob se jeví právě způsob poslední, který všechny podmínky doplňování splňuje. Dává možnost doplňování kompletními jednotkami, jakož i organisování celých jednotek, útvarů, popřípadě svazků. Druhý způsob tyto požadavky sice splňuje také, ale k jeho realizaci je třeba většího množství materiálu.

Vzhledem k tomu, že není možno do detailu rozebírat materiální situaci, dále, s jakou kapacitou výroby je za války možno počítat, není snadné jednoznačně zhodnotit, který z uvedených navrhovaných způsobů je nejvýhodnější a který bude vhodný v čas potřeby zavést.

IV. ORGANISACE ZÁLOŽNÍCH VÝCVIKOVÝCH ÚTVARŮ

Každá organizace jednotky nebo útvaru musí vždy odpovídat možností plnění bojových úkolů. Teoretickým objasněním otázek pravděpodobného počtu ztrát u bojujících armád v soudobých podmínkách vedení války, kalkulací celkového počtu lidí, které máme pro doplňování k dispozici, můžeme přistoupit k řešení organizace útvarů pro výcvik záloh.

Předchozí dílčí závěry ukazují, že nebude třeba v zásadě volit novou formu organizace útvarů určených pro výcvik záloh. Ve všech třech variantách jde především o kombinaci dosavadní organizace záložních výcvikových a bojových útvarů.

Na podkladě teoretických úvah a propočtů poměrně malého kolektivu zpracovatelů jsou učiněny z různých dílčích zpráv a pramenů závěry, jak možno nejvhodněji řešit otázky doplňování vojsk za současných podmínek vedení války s přihlédnutím k poměrně vysokým ztrátám. Na základě takto zpracovaného vyhodnocení byl volen i návrh možné organizace útvarů pro výcvik záloh.

Dalším důvodem, proč by nebylo správné ani výhodné volit jen jeden způsob organizace záložních jednotek, je okolnost, že nám nejsou známy veškeré možnosti materiálního zabezpečení, které mohou a také budou mít značný vliv na způsob výcviku záloh, tedy i na organizaci potřebnou k jeho uskutečnění.

Z á v ě r

Úkolem celé práce — jak jsme již ostatně v úvodu zdůraznili — nebylo úplně vyřešit způsob doplňování vojsk za války a na základě toho stanovit jen jednu variantu organizace záložních výcvikových útvarů. Vzhledem k tomu, že nejsou prakticky žádné předpisy, ani pomůcky, na jejichž podkladě by bylo možno všechny otázky komplexně řešit, bylo nutno vycházet z různých i cizích dostupných pramenů, které se tematice dotýkaly jen okrajově, a jejich důkladným a kritickým rozбором dospět k stanovení reálných předpokladů a teprve potom přistoupit ke zpracování vlastní práce.

Uvedené výpočty jsou provedeny na podkladě řady statických matematických úkonů, při kterých jsme vycházeli z pramenů, které jsme si postupně ověřovali. Nedá se však tvrdit, že nemůže být nadále kalkulováno s určitými korigujícími činiteli, které se mohou během skutečného boje projevit a třeba mít i podstatný vliv na naše hypotézy vytvořené za určitých, vždy přesně uvedených předpokladů.

Jedním z těchto vlivů je především ta okolnost, že patříme do tábora socialismu, jehož morálně politický a válečný ekonomický potenciál je umocňován řadou převratných změn ve vědě a technice, jak jsme sami v poslední době svědky.

Dále příznivě mohou působit

- naše obranné prostředky proti zbraním hromadného ničení;
- naše odvetná opatření;
- válka bude mít nesporně vyhraněný třídní ráz. Je nutno počítat s působením těchto třídních sil i v táboře protivníka.

V tomto smyslu se projeví probírané faktory, které mohou být kladně korigujícími vlivy při kalkulaci možných ztrát na válčisti. To se dá v práci vystihnout jen velmi těžko a lze předpokládat, že se tyto činitele uplatní především v dalších údobích války. Je však přirozené, že v tomto směru je pro nás velmi obtížné dělat dnes jakékoli předpovědi o pozdějším průběhu války. Již tato otázka sama o sobě si zasluhuje celé studie. Není také dost dobře možno předem stanovit veškeré tendence ve vývoji zbraní, které rovněž mohou mít kladný, jindy však i záporný vliv na celkové ztráty a tím též na průběh války.

Hlavním úkolem této práce bylo důkladně rozebrat možnou situaci na frontách během války, ukázat na těžkosti při jejím vedení za použití zbraní hromadného ničení, vyčíslit pravděpodobné ztráty a konečně ukázat v pravém světle všechny problémy, s kterými je nutno při doplňování armád za soudobých podmínek vedení boje počítat.

Z tohoto zorného úhlu je třeba přistupovat k zhodnocení práce, protože jinak závěr na celý elaborát bude zkreslený a neodpovídal by ani cíli, pro který byl zpracován.